

Rådgivningsrapport

Socioekonomisk analys, invandring Sandvikens kommun

Joanna Hägg
Magnus Höjer
Samir Sandberg

Mars 2014

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning	1
2.	Uppdrag och metod.....	3
2.1.	Bakgrund och uppdrag	3
2.2.	Metod.....	3
3.	Marginalberäkningen	4
3.1.	Det kommunala utjämningsystemet	4
3.1.1.	Kostnadsutjämnningen	4
3.2.	Etableringsersättningar.....	5
3.3.	Effekter för Sandviken – två exempelfamiljer	6
3.3.1.	Ersättning	6
3.3.2.	Ordinarie verksamheter	8
3.3.3.	Extra utgifter för målgruppen	9
3.3.3.1.	Exempelfamiljerna	10
3.3.4.	Sammantagen effekt	11
4.	Utrikesfödda totalt.....	13
4.1.	Produktionsvärde	13
4.1.1.	Kostnad för ekonomiskt bistånd	14
4.2.	Konsumtion	14
4.2.1.	Indirekta effekter av konsumtionen.....	16
4.3.	Ökade kostnader för kommunal verksamhet.....	16
4.3.1.	Ökade lönekostnader inom kommunal verksamhet	17
4.4.	Hyror och boende	18
4.4.1.	Kommunens kostnader för bostäder.....	18
4.5.	Sammanställning.....	19
5.	Slutsatser.....	20

1. *Sammanfattning*

Sandvikens kommun har stor erfarenhet av mottagning av människor på flykt och inflyttning av människor från andra länder, vilket till del kan förklara kommunens ökande befolkningstal. PwC har genomfört en socioekonomisk analys av effekter av invandring i Sandvikens kommun. Analysen syftar till att bidra till ökad kunskap och därmed att stärka kommunens förutsättningar till bättre insatser kring integration och mottagande, i alla kommunala verksamheter.

Analysen berör i del 1 de ekonomiska intäkterna som en *nyanländ person* bidrar med till Sandvikens kommun. Intäkterna ställs i relation till de "vanliga" större kostnaderna under integrationsfasen. I del 2 utförs en ekonomisk beräkning för *samtliga utrikesfödda som är bosatta i Sandvikens kommun*, där analysen studerar intäkter och kostnader som dessa kan beräknas medföra för kommunen.

I rapportens första del konstateras att nyanlända invandrare genererar såväl intäkter som kostnader för kommunen. Intäkterna består av etableringsersättning samt kompensation i kostnadsutjämningsystemet. Kostnaderna utgörs av kostnader för ordinarie verksamhet (lika för alla invånare) liksom extrakostnader inom skola och SFI-undervisning. Ekonomiskt bistånd utgör en kostnad för kommunen efter etableringsfasen.

Via två exempelfamiljer illustreras intäkter och kostnader för nyanlända invandrare. Familj A befinner sig i etableringsfasen, och de intäkter familjen genererar till kommunen är större än de kostnader som de ger upphov till. Familj B är utanför etableringsfasen. De intäkter de genererar är något större än de kostnader de ger upphov till.

I del två görs en beräkning baserad på Sandvikens kommuns totala antal utrikes födda invånare. Det konstateras att utan denna invandring hade kommunen gått miste om ett stort antal värden.

Till störst del inkluderas i detta de produktionsvärden de utrikes födda bidrar med. Produktionsvärdet beräknas på samhällsnivå uppgå till 540 miljoner kronor per år. De utrikes föddas årliga konsumtion beräknas minst uppgå till 19 miljoner kronor. Nya invånares efterfrågan på konsumtion genererar anställningar inom berörda branscher.

Därtill betalar de utrikes födda hyra till kommunens bostadsbolag för de hyresrätter de nyttjar. Hyresintäkter beräknas uppgå till ca 62 miljoner kronor och - via de ökade hyresintäkterna - bidra med ca 20 anställningar. De kostnader som genereras beräknas uppgå till ca 54 miljoner kronor.

Ett högre antal invånare medför även högre efterfrågan på kommunala tjänster och service. Barn och ungdomar efterfrågar skolgång, medan äldre efterfrågar äldreomsorg. En ökad efterfrågan på kommunal service ökar anställningsbehovet inom sektorn. Totalt beräknas antalet nya anställningstillfällen uppgå till drygt 100 års-

arbetare. Detta medför i sin tur ökade lönekostnader för kommunen, om ca 33 miljoner kronor. Till detta kan fogas kostnaden för det ekonomiska biståndet om knappt 23 miljoner.

Sammantaget är de värden de utrikes födda genererar större än de kostnader som de föranleder i kommunen.

2. Uppdrag och metod

2.1. Bakgrund och uppdrag

Goda och väl genomförda analyser medför en bredare och djupare kunskap som i sin tur innebär att förutsättningarna för att fatta rätt beslut i strategiska och operativa frågor för kommunen ökar. Ett sådant område, där gott underlag och bakomliggande analyser är viktiga, är integration och invandring.

Sandvikens kommun har sedan en lång tid tillbaka en omfattande erfarenhet av mottagning av människor på flykt och till stor del kan man förklara kommunens ökande befolkningstal med att det sker en inflyttning av människor från andra länder. Kommunen genomför dels reguljära kommunala uppdrag (exempelvis SFI-verksamhet) men också olika riktade projekt för att till exempel öka integrationen samt korta vägarna till egen försörjning.

PwC har fått i uppdrag att genomföra en socioekonomisk analys på området. En sådan analys bidrar till att öka kunskaperna, och därmed kommunens förutsättningar att göra bättre insatser kring integration och mottagande, i alla kommunala verksamheter. Frågan om vilka socioekonomiska effekter invandringen ger på Sandvikens kommun ska besvaras.

2.2. Metod

Vår analys har genomförts utifrån två delområden.

Del 1 utgörs av en marginalberäkning som analyserar de ekonomiska intäkterna som en *nyanländ person* bidrar med till Sandvikens kommun. Denna aspekt tar då hänsyn till skatteintäkter via utjämningsystemet samt eventuella statliga bidrag. Huvudfokus i marginalberäkningen ligger på då personerna lämnar etableringsfasen. Intäkterna ställs också i relation till de ”vanliga” större kostnaderna under integrationsfasen.

Del två utgörs av en ekonomisk beräkning för *samtliga utrikesfödda som är bosatta i Sandvikens kommun*, där analysen studerar intäkter och kostnader som dessa kan beräknas medföra för kommunen.

Tillsammans ger dessa två delområden en komplett och väl sammansatt analys som ger en så heltäckande bild som möjligt.

3. *Marginalberäkningen*

3.1. *Det kommunala utjämningsystemet*

Grundtanken med utjämningsystemet är att alla Sveriges kommuner ska ha likvärdiga ekonomiska förutsättningar att kunna tillhandahålla sina invånare service oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturella kostnader. Av detta följer att resurser som omfördelas ska motsvara de förändringar av kostnaderna som en befolkningsförändring genererar. Detta gäller vid genomsnittlig avgifts-, ambitions- och effektivitetsnivå.

Det kommunala utjämningsystemet består av fem delar: inkomstutjämning, kostnadsutjämning, strukturbidrag, införandebidrag och regleringsbidrag/-avgift.

3.1.1. *Kostnadsutjämnningen*

I detta uppdrag är det främst kostnadsutjämnningen som berörs. Kostnadsutjämnningen kallas för standardkostnadsutjämning, där strukturella kostnadsskillnader beräknas och kompenseras för. Kostnadsutjämnningen är endast en omfördelning mellan kommuner och är således statsfinansiellt neutral.

De viktigaste förklaringarna till strukturella kostnadsskillnader är åldersstruktur, vilket påverkar framförallt kostnaderna för barnomsorg, äldreomsorg och skola, samt de särskilda kostnader som uppstår i glesbygd (till exempel reskostnader) och i de mest befolkningstäta områdena (till exempel kostnader för kollektivtrafik).

Kostnadsutjämningsystemet byggs upp av ett antal delmodeller, som avser antingen kostnadsslag eller verksamheter. För kommunerna ingår sexton verksamheter och kostnadsslag där standardkostnaderna beräknas med hjälp av ett antal olika faktorer.

Kommuner och landsting med en så kallat ogynnsam kostnadsstruktur får ett bidrag av staten. De som har en gynnsam struktur får istället betala en avgift till staten. Bidrag och avgifter i de olika delmodellerna i kostnadsutjämnningen beror på kommunens relativa struktur, det vill säga skillnaden mellan kommunens egen struktur och riksgenomsnittet. Därför innebär en ökning av en grupp eller verksamhet, till exempel fler ungdomar, inte per automatik mer pengar i kostnadsutjämnningen utan detta beror på om ökningen är större eller mindre än ökningen i riket. Eftersom systemet är ett utjämningsystem får en kommun som minskar eller relativt sett ökar mindre än riksgenomsnittet vara med och finansiera de kommuner som ökar mer än riksgenomsnittet.

I detta uppdrag har margineffekterna av en till person i Sandviken inom ett antal olika relevanta grupper beräknats. Det är margineffekten av en person till jämfört rikets genomsnittsförändring som avses. Margineffekterna redovisas i tabellen nedan. Tabellen nedan avser margineffekter för en utrikesfödd person.

Tabell 1. Marginaleffekter i kostnadsutjämningsystemet

Beskrivning	Marginaleffekt i kr, per år (2012)
Vuxen arbetslös	116 925
Extra, ensamstående med barn	26 059
Extra, man med låg inkomst	7 401
Extra, barn till ensamstående 0-12 år	28 449
Extra, lagförd ungdom	62 539
Barn 1-3 år	88 675
Barn 4-5 år	86 907
Barn 6 år	112 578
Barn 7-9 år	121 981
Barn 10-15 år	93 971
Barn 16-18 år	142 587
Vuxen 65+	63 409

3.2. Etableringsersättningar

I och med etableringsreformen som trädde i kraft 1 december 2010 övertog staten ansvaret från kommunerna för underlätta och påskynda vissa nyanlända invandrarers etablering i arbetslivet och samhället. Reformen baserade på sex övergripande mål eller syften, varav en snabbare etablering på arbetsmarknaden ansågs vara överordnat de övriga.¹ Arbetsförmedlingen gavs i och med detta en mer övergripande roll och funktion i mottagandet.

För kommunerna innebar etableringsreformen att de inte längre hade samordningsansvar för introduktionen av de nyanlända invandrare som avses. Kommunerna har dock fortfarande en central roll för det praktiska mottagande av nyanlända, bostadsförsörjning, svenskundervisning och samhällsorientering.

De kommuner som har flyktingmottagande får ersättning från staten i form av grundersättning och schablonbelopp. Grundersättningen uppgår till tio prisbasbelopp som är tänkt att finansiera den övergripande flyktinghanteringen i kommunen. Därtill följer ett antal schablon tillägg och ersättningar av engångskaraktär. Schablonersättningarna ska bland annat täcka kostnader för mottagande och hjälp till bosättning, svenska för invandrare (SFI), merkostnader i skola och förskola, tolkkostnader, med mera. Kommunen kan återsöka de kostnader de haft för faktiska utbetalningar av försörjningsstöd. Kommunen kan även ansöka om medel för samverkan och beredskap samt stimulansbidrag för flyktingguider.

För ensamkommande flyktingbarn ser ersättningen något annorlunda ut. Grunderättningen är något högre och därtill utgår ersättning per tillgänglig boendeplats för de ensamkommande flyktingbarnen. För varje tillgänglig plats som är belagd utgår därtill en extra ersättning.

¹ De övriga övergripande målen var: ökad egenmakt och valfrihet för individen, starkare incitament, klara och tydliga ansvarsförhållanden, ökad likvärdighet och bättre tillvaratagande av individens kompetens.

Den som är ny i Sverige kan få etableringsersättning. Etableringsersättning utgår när en etableringsplan för den enskilde har skapats hos arbetsförmedlingen, och betalas ut under två års tid. Ersättningsnivåerna redovisas i tabellen nedan.

Tabell 2. Ersättningsformer och nivåer, till kommun och individ

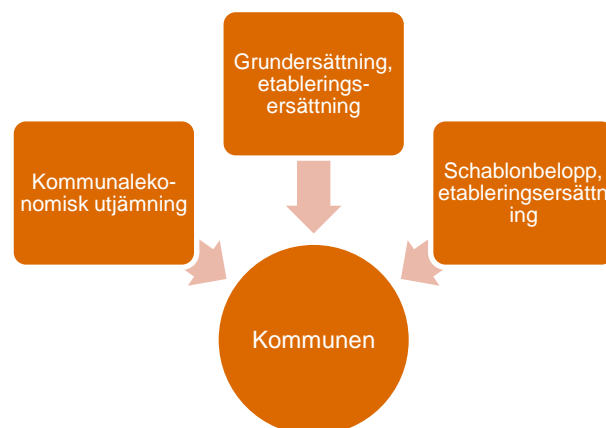
Ersättningar	Kronor
<i>Till kommunen</i>	
Grundersättning	445 000
Schablon, per person	83 100
Schablon, per person 65+	52 000
Engångsersättning, 0-19 år	3 000
Engångsersättning, 20-64 år	7 500
Försörjningsstöd	Faktisk kostnad
Grundersättning ensamkommande flyktingbarn, per år	500 000
Ersättning per tillgänglig plats, per dag	1 600
Extra ersättning per belagd plats, per dag	300
<i>Till individen</i>	
Ersättning skapande av plan, per dag	231
Ersättning genomförande av plan, per dag	308

3.3. Effekter för Sandviken – två exempelfamiljer

3.3.1. Ersättning

För att illustrera hur invandringen påverkar Sandvikens kommun redovisas utfallet för två exempelfamiljer. Kommunen är via familjerna berättigade till etableringsersättning och kompenseras därtill i utjämningsystemet.

Figur 1. Illustration, ersättningar till kommunen

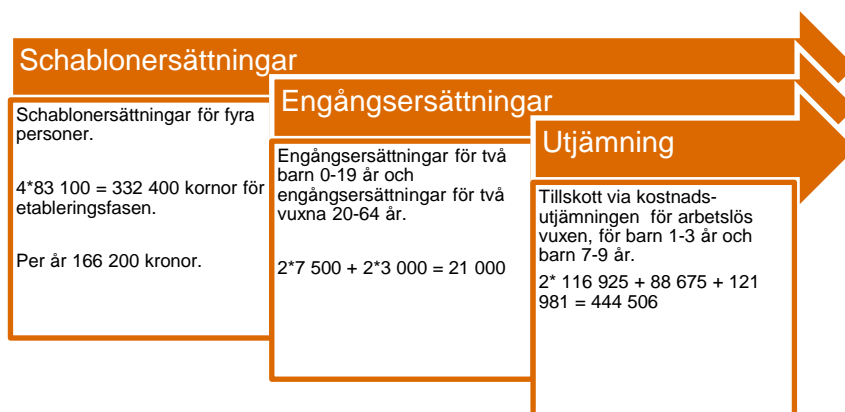

Familj A består av två vuxna och två barn, 2 och 9 år gamla. De två vuxna är arbetslösa. Familjen blir direkt aktuell för de ersättningar som utgår till kommunen enligt tabell 2 ovan. Grundersättningen är i detta fall mindre relevant, eftersom den avser samtliga flyktingar som kommunen mottar. Den del av grundersättningen som kan ses tillhöra just denna familj är således liten. Kommunen mottar därutöver schablonersättningar för fyra personer, engångsersättningar för två barn 0-19 år samt engångsersättningar för två personer 20-64 år. Schablonersättningarna avser etableringsfasen som helhet, utbetalning sker under tvåårsperioden. Eventuellt försörjningsstöd som utbetalas kan återsökas och ersättas till faktisk kostnad. Sammantaget får kommunen 353 400 kronor för familj A. Av detta är 21 000 kronor en engångsersättning. För att underlätta jämförelsen med kostnaderna som följer räknar vi med att hälften att detta, det vill säga 176 700 kronor, utgår per år.

Utöver etableringsersättningen kompenseras kommunens ökade kostnader via kostnadsutjämningsystemet. Den kommunalekonomiska intäkten för familj A till kommunen uppgår till 444 506 kr. Intäkten består av tillskott via kostnadsutjämningsystemet baserade på arbetslös vuxen (2 * 116 925 kr), barn 1-3 år (88 675 kr) och barn 7-9 år (121 981 kr).

Den totala intäkten uppgår till 621 206 kronor.

Figur 2. Sammanställning Familj A, intäkter

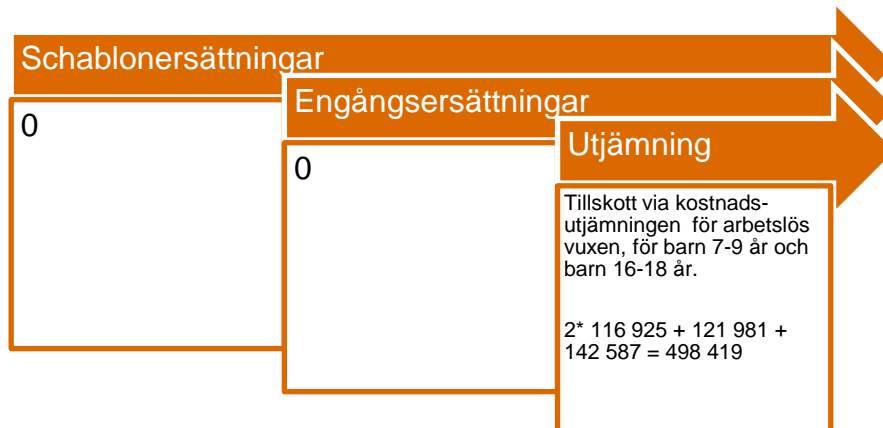

Familj B består av två vuxna och två barn, 9 och 16 år gamla. Familjen är utanför etableringsfasen och ingen etableringsersättning utgår därmed för familj B. Trots de två åren i etableringsfasen i kommunen saknar de två vuxna arbeten.

Den kommunalekonomiska intäkten för familj B till kommunen är något högre än intäkten för familj A, och uppgår till 498 419 kr. Intäkten består av tillskott via kostnadsutjämningsystemet baserade på arbetslös vuxen (2 * 116 925 kr), barn 7-9 år (121 981 kr) och barn 16-18 år (142 587 kr). Skillnaden jämfört intäkten för familj A beror på att äldre barn kompenseras högre i systemet.

Den totala intäkten uppgår till 498 419 kronor.

Figur 3. Sammanställning Familj B, intäkter

De kommunalekonomiska intäkterna är årliga. Dock är det viktigt att ha i åtanke att margineffekterna är beroende av utvecklingen i riket som helhet. Endast om Sandvikens kommun har relativt fler invandrare kompenseras de. Om kommunen har relativt färre invandrare får kommunen vara med och finansiera mottagandet i andra kommuner. Om samtliga kommuner i riket tar emot en invandrare sker ingen omfördelning mellan kommunerna. De belopp som ovan redogörs för förändras därmed om intäkten från den kommunalekonomiska utjämningen skulle utebli. Etableringsersättningen för familj A får dock kommunen oavsett.

Därmed medför en nyanländ familj till Sandvikens kommun intäkter från staten till ett värde av ca 350 000 kronor under den tid familjen befinner sig i etableringsfasen. Värdet av den kommunala omfördelningen för en nyanländ familj uppgår i exemplen till mellan 450 000 kronor och 500 000 kronor, med antagandet om att familjen utgör en marginalfamilj i förhållande till riket. Dessa intäkter bör ställas i relation till de kostnader för familjerna som uppstår.

3.3.2. Ordinarie verksamheter

Liksom övriga kommuninvånare ger nyanlända invandrare upphov till kostnader inom de ordinarie verksamheterna i kommunen. Barnen i familj A ger upphov till kostnader inom förskolan och grundskolan. Barnen i familj B ger upphov till kostnader inom grundskola och gymnasieskola. Grundkostnaden inom de ordinarie verksamheterna antas vara densamma för inrikes som utrikes födda. Eventuella extrakostnader för nyanlända inom dessa verksamheter redogörs för i efterföljande avsnitt. Kommunens kostnader för 2012 för de ordinarie verksamheterna sammanställs i tabellen nedan.

Tabell 3. Kostnader för ordinarie verksamhet, 2012, källa Skolverket

	2012
Kostnad per inskrivet barn i förskola (kommunal verksamhet)	131 700
Kostnad per elev, grundskola	86 500
Kostnad per elev, gymnasieskola	125 400

Barnen i familj A genererar kostnader om 218 200 kronor för förskola och grundskola. Barnen i familj B genererar kostnader om 211 900 kronor för grundskola och gymnasieskola.

3.3.3. *Extra utgifter för målgruppen*

I kommunen uppges att de nyanlända invandrarna ger upphov till så kallade extrakostnader inom ett antal verksamheter. Intervjuer med representanter i kommunen visar att sådana upplevda extrautgifter eller extrakostnader för nyanlända främst uppstår inom skolverksamheten, inom socialtjänst/arbetsmarknadsenheten (kostnader för försörjningsstöd) samt för SFI-undervisning.

Nyanlända ungdomar mottas inom gymnasieverksamheten via gymnasieskolans språkintröduktion på Bessemerskolan och ger enligt uppgift från kommunen upphov till extrakostnader om drygt 6 000 kronor per elev. Summan består till störst del av personalkostnader, men också av lokal- och måltidskostnader samt kostnader för tolk. Nyanlända elever inom grundskolan mottas via så kallade landningar. Nyanlända elever i grundskolan ger upphov till extrakostnader om drygt 4 000 kronor per elev, till följd av höjda personalkostnader.

Svenska för invandrare (SFI) ska ge vuxna individer med annat modersmål än svenska grundläggande kunskaper i svenska språket, samt ge grundläggande färdigheter i att läsa och skriva till den som saknar sådana färdigheter. Kommunerna är huvudmän för SFI-undervisningen och ansvariga för dimensionering och myndighetsutövning. SFI-undervisningen finansieras på två vis. För flyktingar och andra som omfattas av förordningen som rör statlig ersättning för flyktingmottagande utgår ett statligt bidrag till kommunerna (se avsnitt om ersättningar ovan). Schablonbeloppen som utgår i den statliga ersättningen avser att täcka bland SFI och andra introduktionsåtgärder. För övriga SFI-studerande saknas ett specialdestinerat statsbidrag eftersom sådan invandring inte betraktas som ett statligt ansvar på samma sätt som flyktingmottagandet. SFI-undervisningen för denna grupp finansieras i sin helhet genom skatteintäkter och generella statsbidrag.

De extra bruttokostnader som kommunen anger att en nyanländ individ ger upphov till sammanställs i tabellen nedan.

Tabell 4. Extrakostnader enligt uppgift från kommunen, per elev/individ

Verksamhet	Bruttokostnader 2013 (utfall), kronor
Grundskola, extrastöd	4 150
Grundskola, språkintröduktion Bessemerskolan	6 070
SFI	14 050

De ökade kostnader för försörjningsstöd som uppstår till följd av nyanlända i kommunen belastar kommunens individ- och familjeomsorg. Kommuner ersätts av staten för kostnader för försörjningsstöd för de flyktingar som omfattas av förordningen som rör statlig ersättning för flyktingmottagande. Utbetalningarna av försörj-

ningsstöd under etableringsfasen utgör därmed inte en kostnad för kommunen. Efter etableringsfasen utgör däremot försörjningsstödet en kostnad för kommunen.

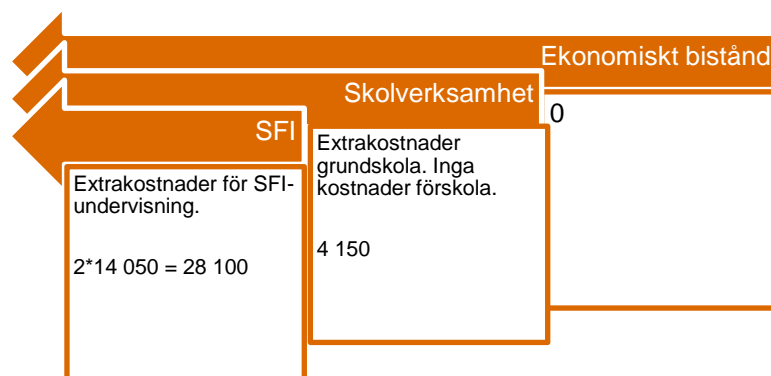
3.3.3.1. Exempelfamiljerna

De två exempelfamiljer som vi ovan har redogjort för ger enligt detta resonemang upphov till extrakostnader, utöver de extraintäkter de genererar för kommunen. Utifrån kommunens uppgifter om nyanlända i skolorna ger de två barnen i grundskoleålder (ett barn per familj) upphov till en extrakostnad i grundskolan. Ungdomen på 16 år antas gå i språkin introduktion i gymnasieverksamheten och ger där upphov till en extrakostnad.

Familj A består av två vuxna och två barn, 2 och 9 år gamla. De två vuxna är arbetslösa men går på SFI. Ett barn går i grundskola och ett på förskola. Extrakostnaderna för barn i grundskolan uppgår till 4 150 kronor. Inga extrakostnader för barn i förskola har konstaterats. Kostnaderna för SFI uppgår till $2 \cdot 14\,050$ kronor, det vill säga 28 100 kronor per år. De arbetslösa föräldrarna uppbär ekonomiskt bistånd. Under etableringsfasen kan dock det ekonomiska biståndet återsökas från staten, varför det inte utgör en kostnad för kommunen för familj A.

Sammantaget ger familj A upphov till extrakostnader om 31 250 kronor per år.

Figur 4. Sammanställning familj A, kostnader

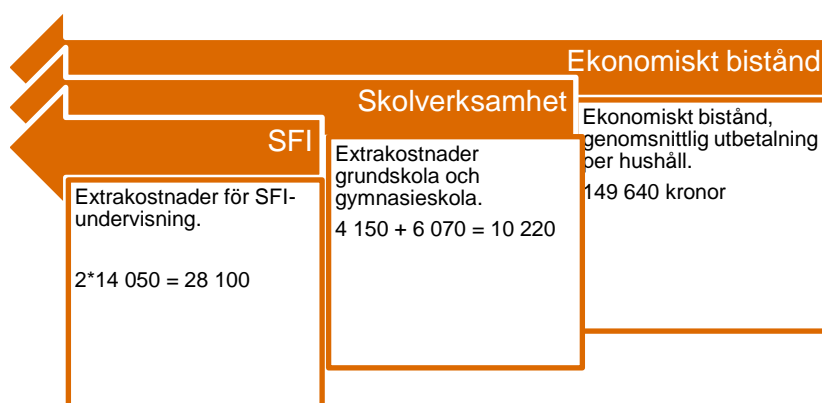

Familj B består av två vuxna och två barn, 9 och 16 år gamla. De två vuxna är arbetslösa men går på SFI. Ett barn går i grundskola och ett på språkin introduktion till gymnasiet. Extrakostnaderna för familjens barn uppgår således till $1 \cdot 4\,150$ kronor, plus $1 \cdot 6\,070$ kronor, det vill säga 10 220 kronor per år. Kostnaderna för SFI uppgår till $2 \cdot 14\,050$ kronor, det vill säga 28 100 kronor per år.

De arbetslösa föräldrarna uppbär ekonomiskt bistånd., Vi antar att summan motsvarar normen för försörjningsstöd. Normen för försörjningsstöd tar hänsyn till hur många personer som bor i hushållet, ålder på barn och skolungdomar samt om vuxna är sammanboende eller ensamstående. För familj B uppgår försörjningsstödet enligt normen till 12 470 kronor per månad, 2013. Försörjningsstödet per år uppgår till 149 640 kronor.

Sammantaget ger familj B upphov till extrakostnader om 187 960 kronor per år.

Figur 4. Sammanställning familj B, kostnader

3.3.4. Sammantagen effekt

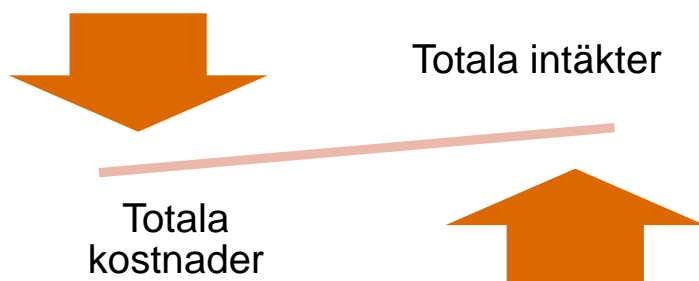
De två exempelfamiljerna ger upphov till såväl intäkter som extrautgifter och ordinarie verksamhetskostnader.

De extrakostnader som kommunens uppger att de har i verksamheterna kompenseras i många fall för via de intäkter som kommunen får. Schablonersättningarna syftar till att täcka kommunens merkostnader för förskola, skola, barnomsorg och fritidshem, liksom kostnader för SFI-undervisning. Kommunen är också skyldig att bedriva dessa verksamheter, och det är i vår mening således inte extrakostnader som uppstår när elever nyttjar verksamheten.

Därtill vill vi också lyfta fram att Sandvikens kommun enligt Skolverket bedriver sin SFI-undervisning till en låg kostnad jämfört med kommungruppen och riket. Sandvikens kommun redovisade 2012 en kostnad på 24 800 kronor per heltidsstuderande, vilket kan jämföras med 36 600 kronor för kommungruppen och 43 000 kronor för riket i genomsnitt.

Det utbetala försörjningsstödet kan under etableringsfasen återsökas från staten och utgör således ingen kostnad för kommunen.

Figur 4. Intäkter och kostnader

Utifrån befintlig etableringsersättning och det system för kostnadsutjämning som finns genererar respektive familj såväl intäkter som kostnader. Effekterna beskrivs nedan.

Tabell 5. Nettoeffekt exempelfamiljerna, 2012

	Intäkter	Ordinarie kostnader	Extrakostnader	Nettoeffekt
Familj A	621 206	218 200	31 250	371 756
Familj B	498 419	211 900	187 960	98 559

Givet de extra intäkter vi har beräknat och de extra kostnader kommunen har beskrivit för oss redovisas nettoeffekten ovan. Nettoeffekt kan ses som utrymmet som dessa individer ger för finansiering av kommunens övriga verksamheter, så väl till målgruppen som till kommuninvånarna i övrigt. Givet att de båda föräldrarna är arbetslösa är skillnaderna mellan en familj i etableringsfasen och en familj utanför märkbar. För kommunens kostnader kan det därmed konstateras vara av vikt att få nyanlända i arbete innan etableringsfasen är över. Under etableringsfasen bör kostnadsutjämningsystemet tillsammans med etableringsersättningen ge kommunen ett ekonomiskt utrymme för satsningar.

Ovan har vi antagit att familj A och familj B utgör marginalfamiljer. Om vi istället bortser från intäkter via kostnadsutjämningsystemet – såsom skulle möjligt om invandringen var en annan - ges en annan bild. Såväl familj A som familj B ger i detta fall en negativ nettoeffekt om ca 70 000 respektive ca 400 000 kronor. De belopp som ovan redogörs för förändras därmed om intäkten från den kommunalekonomiska utjämningsystemet skulle utebli.

4. Utrikesfödda totalt

Sandvikens kommun hade 2012 sammanlagt 4 278 utrikes födda individer i kommunen. I denna del av rapporten genomförs en ekonomisk beräkning för samtliga utrikesfödda som är bosatta i Sandvikens kommun, där analysen studerar intäkter och kostnader som dessa kan beräknas medföra för kommunen.

Analysen ska genomföras med tanken om ett alternativscenario där Sandvikens kommun inte har haft någon invandring. De utrikes födda i kommunen ger upphov till såväl samhällsekonomiska intäkter som kostnader. Intäkterna återfinns i form av produktionsvärden, konsumtionsvärden och bostadshyror. Kostnaderna återfinns i form av lönekostnader för anställda, kostnader för underhåll etcetera av bostäder. Även utgifter för ekonomiskt bistånd inkluderas.

Beräkning ska således redogöra för vilka kostnader respektive intäkter de utrikes födda genererar på samhällsnivå.

4.1. Produktionsvärde

De utrikes födda bidrar med produktionsvärde till samhällsekonomin. Av de 4 278 utrikes födda som var folkbokförda i kommunen 2012 var 2 774 i arbetsför ålder, det vill säga mellan 20 och 64 år gamla.²

Enligt SCB uppgick andelen förvärvsarbete utrikes födda i Sandvikens kommun till 59 procent 2012, vilket motsvarar 1 660 personer. Detta kan jämföras med att andelen förvärvsarbete av de inrikes födda i kommunen uppgick till 81 procent. Av dessa har 1 334 en förvärvsinkomst till följd av inkomst av tjänst eller näringsverksamhet, enligt kompletterande siffror från SCB.³ Den genomsnittliga förvärvsinkomsten (medianvärdet) uppgår till 297 000 kronor⁴ för en förvärvsarbete utrikes född individ i Sandvikens kommun. Detta inkluderar samtliga utrikes födda som förvärvsarbetar i kommunen oavsett hur länge de varit i Sverige eller orsak till att de befinner sig i Sverige.

Tabell 6. Förvärvsarbete, förvärvsinkomst och produktionsvärde, utrikes födda 2012

Antal förvärvsarbetande	Genomsnittlig förvärvsinkomst	Produktionsvärde	Sammanlagt produktionsvärde
1 334	296 937	403 834	538 714 983

² Åldersspannet 20-64 år används eftersom SCB avseende andelen förvärvsarbete använder sig av detta.

³ I detta ingår också individer som tillgodogör sig inkomst av pension, sjukpenning och andra skattepliktiga ersättningar från försäkringskassan.

⁴ Sammanräknad förvärvsinkomst består av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. I inkomst av tjänst ingår förutom löneinkomst även inkomst från pension, sjukpenning och andra skattepliktiga ersättningar från försäkringskassan.

I produktionsvärdet ingår individens lön (som denne själv tillgodogör sig), kommunal- och landstingsskatt, arbetsgivaravgift samt i de flesta fall någon form av pensionsavgift, försäkring etcetera för den anställde. En lägsta värdering av en individs produktionsvärde utgörs därför av den direkta kostnaden för den anställde, det vill säga dennes totala lön för arbetet inklusive sociala avgifter. Detta beror på att en arbetsgivare i ett längre perspektiv inte kan betala mer för en person än vad den bidrar med i produktionsvärde.

Det totala produktionsvärdet för de 1 334 utrikes födda förvärvsarbetande uppgår 2012 till knappt 540 miljoner kronor på samhällsnivå.

4.1.1. *Kostnad för ekonomiskt bistånd*

I en strikt nationalekonomisk tolkning utgör kostnader för försörjning av personer som saknar arbete inte en samhällsekonomisk kostnad, eftersom de utgör en ren transferering, det vill säga endast en flytt av pengar från en enhet till en individ. "Förlusten" för den utbetalande är lika stor som "vinsten" för mottagaren och på samhällsplanet tar transaktionerna ut varandra. Kostnaderna inkluderas dock i många socioekonomiska beräkningar eftersom pengarna har en alternativ användning inom respektive organisation. I detta exempel inkluderar vi kostnaden för ekonomiskt bistånd eftersom beräkningen omfattar intäkterna från konsumtion.

Enligt Socialstyrelsens statistik uppgår det utbetalade ekonomiska biståndet i kommunen 2012 till 12,1 miljoner kronor för hushåll där båda är utrikes födda och till 10,7 miljoner kronor där den ena parten är utrikes född. Sammantaget utbetalas därmed 22,8 miljoner kronor till hushåll med utrikes födda, se tabell nedan. Via inkludering också av de hushåll där endast den ena parten är utrikes född överskattas troligen kostnaden något, eftersom det även kan vara inrikes födda som uppbär det ekonomiska biståndet. I syfte att inte underskatta kostnaderna väljer vi dock att räkna på detta vis.

Det är rimligt att anta att försörjningsstödmottagarna till största del använder stödet till konsumtion i kommunen, i form av hyror till det kommunala bostadsbolaget, mat och annan konsumtion från affärer i kommunen, med mera.

Tabell 7. Utbetalningar för ekonomiskt bistånd, 2012

Utbetalt ekonomiskt bistånd båda partnerna utrikes födda	Utbetalt ekonomiskt bistånd en av partnerna utrikes född	Totala utbetalningar
12 080 000	10 732 000	22 812 000

4.2. *Konsumtion*

De utrikes födda spenderar en del av sin inkomst på konsumtion. Detta gäller såväl de individer som förvärvsarbetar som de individer som uppbär ekonomiskt bistånd eller annat ekonomiskt stöd. Konsumtion sker till stor del inom kommunen, till exempel inhandlas dagligvaror vanligen inom kommunen. Vi gör ett försiktigt antagande om att en individ konsumerar i enlighet med Konsumentverkets beräknade

referensvärden. Detta är troligen en underskattning, särskilt gällande de individer som förvärvsarbetar. Samtidigt är det den del av konsumtionen som vi med störst säkerhet kan anta sker i den egna kommunen.

Vi grupperar konsumtionen efter individuella kostnader (snitt för person över 10 års ålder oberoende av kön) respektive hushållsgemensamma kostnader. Livsmedelskostnaderna fördelas mellan barn som kan förväntas äta på förskola eller skola fem dagar per vecka och vuxna som kan förväntas tillaga samtliga måltider i hemmet (snitt över 10 års ålder oberoende av kön).

Hushållskostnaderna är beräknade för hushåll i mindre tätort, det vill säga färre än 50 000 invånare. Konsumentverket redovisar gemensamma kostnader beräknade på hushållets storlek. I tabellen nedan redovisas genomsnittet av hushåll med två respektive tre medlemmar.

Tabell 8. Konsumtion, enligt Konsumentverket

Konsumtionstyp	Kronor per person
Individuella kostnader 10 år+	1 827
Individuella kostnader 0-9 år	1 128
Hushållskostnader	731
Kostnader för livsmedel, barn (lunch mån-fre äts på skola eller förskola)	1 454
Kostnader för livsmedel, vuxen (alla måltider hemma eller matlåda)	1 899

En vuxen person alternativt ett barn över 9 år i ett genomsnittligt hushåll kan således förväntas spendera 4 457 kronor per månad. Detta är en försiktig beräkning. Ett yngre barn kan förväntas spendera (ge upphov till kostnader på) 3 313 kronor per månad.

Med utgångspunkt i ovanstående åldersfördelning ger de utrikesfödda i kommunen minst upphov till konsumtion till ett värde av knappt 19 miljoner kronor, se sammanställning i tabell.

Tabell 9. Konsumtionsvärden, utrikes födda

	Antal	Konsumtionsvärde
Barn 0-10 år	307	1 017 091
Barn 10+ år/vuxna	3 971	17 698 747
Totalt	4 278	18 715 838

4.2.1. Indirekta effekter av konsumtionen

En förändrad konsumtion kan ge effekter på omsättning och antal anställda i en bransch. En stor del av de poster som ingår i Konsumentverkets riktlinjer för konsumtion avser köp inom detaljhandeln, till exempel livsmedel och kläder. De utrikes föddas konsumtion om knappt 19 miljoner kronor per år kan förväntas ha gett upphov till ökad omsättning inom detaljhandeln i Sandvikens kommun.

Via Svensk Handels finansiella nyckeltal för detaljhandeln 2012 kan ett förväntat antal anställda i relation till omsättning beräknas. Detta nyckeltal skiljer sig mellan olika branscher inom detaljhandeln. Inom total detaljhandel uppgår omsättningen per anställd till 1,7 miljoner kronor i genomsnitt. Med detta nyckeltal som utgångspunkt motsvarar en konsumtionsökning på 19 miljoner kronor strax över 11 anställda.

4.3. Ökade kostnader för kommunal verksamhet

Utrikes födda nyttjar också kommunens service, exempelvis i form av förskola och skola, vilket påverkar behovet av antalet anställda i kommunens olika verksamheter. De 4 278 utrikes födda i kommunen fördelar sig åldersmässigt som följer i tabellen nedan:

Tabell 10. Åldermässig fördelning, utrikes födda 2012

Ålder	Antal	Relevant verksamhet
0-4 år	65	Förskola
5-14 år	484	Grundskola
15-24 år	604	Gymnasium
25-34 år	654	-
35-44 år	686	-
45-54 år	662	-
55-64 år	470	-
65+	653	Äldreomsorg

I respektive åldersgrupp nyttjar en viss andel kommunal service. Varje barn, elev och brukare i en verksamhet föranleder ett personalbehov. För varje barn och elev i skola liksom mottagare av äldreomsorg finns nyckeltal för personaltäthet. Relevanta nyckeltal liksom inskrivningsgrad/nyttjandegrad redovisas i tabellen nedan. Vi har antagit att inskrivningsgraden/nyttjandegraden i de olika verksamheterna för utrikes födda är i nivå med kommunen i stort. Det är dock möjligt att exempelvis inskrivningsgraden i förskolan är något lägre bland utrikes födda.

Tabell 11. Relevanta nyckeltal för kommunal verksamhet, utrikes födda, 2012

Verksamhet	Inskrivningsgrad/ Nyttjandegrad	Inskrivna utrikes födda	Årsarbetare per brukare)	Antal årsar- betare
Förskola 1-5 år	88 procent	100	0,176	18
Grundskola 7-15 år	99 procent	443	0,092	41
Gymnasium 16- 18 år	76 procent	138	0,097	13
Hemtjänst 65+	9 procent	59	0,158	9
Särskilt boende 65+	4 procent	26	0,866 (2010)	23

Det kan således konstateras att gruppen utrikes födda i Sandvikens kommun ger upphov till ett ökat personalbehov inom ett antal kommunala verksamheter, exempelvis 41 årsarbetare i grundskolan och 31 årsarbetare inom äldreomsorgen.

4.3.1. Ökade lönekostnader inom kommunal verksamhet

Dessa årsarbetare mottar lön för sitt arbete. Lönen betalas av kommunen och utgör således en kostnad för kommunen. Den genomsnittliga lönen i tabellen nedan är baserad på SCBs lönestatistik över månadslöner för Norra Mellansverige, per yrkeskategori, för 2012. Årslön har räknats fram därefter.

Lönerna utgår från att de anställda är förskollärare, grundskollärare, gymnasielärare (snitt av lön för lärare i yrkesämnen och allmänna ämnen) samt vårdbiträden.

Tabell 12. Värde av lön, 2012

Verksamhet	Antal årsarbetare	Genomsnittlig lön	Totalt värde
Förskola 1-5 år	18	285 600	6 156 000
Grundskola 7-15 år	41	306 000	14 120 400
Gymnasium 16-18 år	13	343 000	3 978 000
Hemtjänst 65+	9	277 200	2 494 800
Särskilt boende 65+	23	277 200	6 568 800
Totalt	104	-	33 318 000

De totala kostnaderna av de löner som de utrikes födda ger upphov till i form av ökade anställningsbehov inom kommunal verksamhet och service uppgår för kärnverksamheterna till drygt 33 miljoner kronor.

4.4. Hyror och boende

Enligt uppgift från kommunen fanns i början av 2000-talet ett stort antal lediga lägenheter i kommunen, också inom det kommunala bostadsbolaget. Överskottet på bostäder föranledde diskussioner om att riva hus för att frigöra resurser. Idag ser dock bostadsmarknaden i kommunen annorlunda ut, de flesta bostäderna är uthyrda och nybyggnationer förekommer. Den förändrade bostadsmarknaden bör till del bero på befolkningsökningen till följd av invandring. Utan invandringen hade kommunens befolkning troligen minskat.

En stor del av de utrikes födda i kommunen bor i kommunens bostadsbolags hyresrätter. Således bidrar de med hyresinbetalningar till det kommunala bostadsbolaget. Det genomsnittliga hushållet i Sverige består av 2,22 personer. Även om hushållsammansättningen bland utrikes födda ser något annorlunda ut jämfört inrikes födda, enligt SCB, antar vi att genomsnittlig hushållsstorlek består. Enligt statistik från 2006 bor mellan 30 och 80 procent av de utrikesfödda i hyresrätt, beroende på ursprungsregion. Statistik från SCB för 2012 ger att 55 procent av de utrikes födda totalt sett bor i hyresrätt (att jämföra med 30 procent av de med svensk bakgrund).

Av de 4 278 utrikes födda i kommunen är det således rimligt att anta att 2 353 personer bor i hyresrätt. Med antagandet om att ett genomsnittligt hushåll består av 2,2 individer uppgår det uppskattade antalet hyreshushåll för utrikes födda till ca 1 070 hushåll. Den genomsnittliga årshyran för ett hyreskontrakt i inom ett allmännyttigt bostadsbolag i en stad med färre än 75 000 invånare uppgår till 57 748 kronor år 2012, det vill säga ca 4 800 kronor per månad.

Tabell 13. Boendeformer utrikes födda, hyror

Variabler	
Andel utrikes födda boende i hyresrätt (%)	55
Antal av utrikes födda i Sandviken boende i hyresrätt	2 353
Genomsnittligt antal individer per hushåll	2,2
Uppskattat antal hyreshushåll i Sandviken, utrikes födda	1 070
Genomsnittlig årshyra, kommunala bostadsbolag (kr)	57 748
Uppskattade årliga hyresintäkter, Sandvikenhus (kr)	61 761 486

4.4.1. Kommunens kostnader för bostäder

Kommunens bostadsbolag Sandvikenhus har kostnader för de bostäder som de förfogar över. Enligt årsredovisningen för 2012 redovisar Sandvikenhus en vinstmarginal på 13,3 procent. Kostnaderna för de hyresbostäder de utrikes födda nyttjar uppskattas således till 53 505 318 kronor att ställa mot den uppskattade hyresintäkten.

Det bör nämnas att delar av de kostnader Sandvikenhus redovisar är fasta kostnader. I ett längre perspektiv är det möjligt att minska de fasta kostnaderna om efterfrågan på hyreslägenheter förändras, genom till exempel att dessa rivs eller om de

står tomma. Det är i dagsläget emellertid svårt att säkerställa ett sådant antagande och de fasta kostnaderna inkluderas därför i beräkningen. Detta gör att kostnaden för de hyresbostäder de utrikes födda nyttjar troligen överskattas något. Med försiktighetsprincipen i åtanke finner vi det dock vara ett bättre alternativ.

För kärnverksamheten redovisade Sandvikenhus 86 anställda för 2012, samtidigt som omsättningen uppgick till 259 960 000. Per anställd räknas således en omsättning på 3,0 miljoner kronor. Antalet anställda per miljoner kronor i omsättning uppgår således till 0,33 anställda. De knappt 62 miljoner i hyresintäkter (nettoomsättningen) som de utrikes födda ger upphov till genererar därmed ca 20 anställda.

4.5. Sammanställning

De utrikes födda i kommunen ger upphov till samhällsekonomiska intäkter och kostnader som kommunen annars inte hade haft.

Det totala värdet av produktion, konsumtion och hyresintäkter uppgår till knappt 620 miljoner kronor 2012. De totala kostnaderna för ökade lönekostnader till följd av ökat verksamhetsbehov, kostnader för bostäder i det kommunala bostadsbolaget och för utbetalat försörjningsstöd (se diskussion om huruvida detta är en kostnad tidigare i rapporten) uppgår till ca 110 miljoner kronor 2012.

De positiva värdena är tydligt större än de negativa.

Tabell 14. Sammanställning kostnader och intäkter

Intäkt/kostnad	Belopp 2012
Produktionsvärde	538 714 983
Konsumtionsvärde	18 715 838
Hyresintäkter	61 761 486
Utbetalt ekonomiskt bistånd	22 812 000
Lönekostnader i verksamheten	33 318 000
Kostnader för bostäder	53 505 318

5. *Slutsatser*

I rapportens första del konstateras att nyanlända invandrare genererar såväl intäkter som kostnader för kommunen. Intäkterna består av ersättningar från staten under etableringsfasen samt kompensation i det kommunalekonomiska utjämningsystemet (kostnadsutjämnings). Kostnaderna består av kostnader för ordinarie verksamhet – som är lika för alla invånare - liksom extrakostnader inom ett antal särskilda verksamheter, såsom skola och SFI-undervisning. Ekonomiskt bistånd utgör en kostnad för kommunen efter etableringsfasen.

Två exempelfamiljer illustrerar intäkter och kostnader för nyanlända invandrare. Familj A befinner sig i etableringsfasen. Under denna fas är de intäkter familjen genererar till kommunen tydligt större än de kostnader de genererar. Familj B är utanför etableringsfasen. De intäkter de genererar är något större än de kostnader de ger upphov till.

I del två konstateras att Sandvikens kommun har knappt 4 300 utrikes födda invånare. Utan denna invandring hade kommunen gått miste om ett stort antal värden.

De värden som de utrikes födda genererar består till störst del produktionsvärden. Produktionsvärdet beräknas uppgå till 540 miljoner kronor per år, baserat på de antaganden som redovisas ovan.

Utrikes föddas årliga konsumtion beräknas uppgå till minst 19 miljoner kronor. Inom detaljhandeln uppskattas den ökade omsättningen motsvara 11 anställda. Nya invånares efterfrågan på konsumtion genererar anställningar inom berörda branscher.

Därtill nyttjar de utrikes födda kommunens hyresrätter för vilka de betalar hyra till det kommunala bostadsbolaget. Uppskattningsvis genererar målgruppen hyresintäkter för Sandvikenhus på ca 62 miljoner kronor, samtidigt som de genererar kostnader för ca 54 miljoner kronor. Hyresintäkterna motsvarar ca 20 anställningar på Sandvikenhus.

Nya invånare medför en högre efterfrågan på kommunala tjänster och service. Barn och ungdomar efterfrågar skolgång, medan äldre efterfrågar äldreomsorg. Den ökade efterfrågan av kommunal service skapar anställningsmöjligheter inom verksamheterna, vilket i sin tur genererar lönekostnader för kommunen. Totalt uppskattas att de utrikes födda har gett upphov till 104 årsarbetare, till en lönekostnad av 33 miljoner kronor för kommunen. Till detta kan fogas kostnaden för det ekonomiska biståndet om knappt 23 miljoner.

Sammantaget är de värden de utrikes födda genererar större än de kostnader som de föranleder i kommunen.